

Participium perfecti passivi

- Participium perfecti passivi

Participium perfecti passivi

Ważne daty

ok. 350-250 p.n.e. – okres, w którym żył i tworzył Timajos, historyk grecki, który w swym dziele *Historia* przedstawił legendę o kolonistach z Tyru dowodzonych przez Dydonę. Według jego relacji Dydona przywiodła mieszkańców Tyru na północne wybrzeże Afryki.

I w. p.n.e./I w. n.e. – w tym okresie tworzył Pompejusz Trogus, autor *Historiae Philippicae*, przedstawiający historię z perspektywy Macedonii. W swoim dziele przedstawia legendę o Dydonie, kolonistce z Tyru.

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

1. zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego:
10) formy imiesłówów: participium praesentis activi, participium perfecti passivi, participium futuri passivi (gerundivum).

Nauczysz się

- konstruować formy gramatyczne imiesłowu przymiotnikowego biernego;
- wskazywać w tekście łacińskim imiesłowy przymiotnikowe bierne i je tłumaczyć;
- wykonywać zadania związane ze zrozumieniem tekstu w języku łacińskim;
- wskazywać motyw Dydony w sztuce;
- definiować pojęcia: [relief](#) i [mozaika](#).

Mit Dydonie

Zapoznaj się z tekstem łacińskim p.t. *Dē Dīdōne*, przedstawiającym dzieje Dydony.

„Eneasz i Dydona”, IV w. n.e., mozaika na podłodze willi w Low Ham, Somerset, Anglia, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ennius_Aeneas_in_Dido's_Palace_Mosaic.jpg), domena publiczna

2

Pierre-Narcisse Guérin, „Dydona i Eneasz”, 1815, Muzeum Luwr, Paryż, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dido_and_Aeneas.jpg), domena publiczna

3

„Samobójstwo Dydony”, ok. 1540, Muzeum Bardini, Florencja, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dido_Suicide.jpg), domena publiczna

4

Tyr, Liban, kolumny uważane za część palestry, wykopaliska Al Mina, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tyre_Temple_of_Apollo.jpg), domena publiczna

5

„Eneas z Askaniaszem lądujący w Lacjum”, II w. n.e., Muzeum Brytyjskie, Londyn, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aeneas_and_Askanius), domena publiczna

Dosso Dossi, „Dydona”, XVI w., kolekcja prywatna, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dydona), domena publiczna

Dīdō Phoenissa erat, eius frāter erat Pygmaliōn, Tyrī rēx, eius marītus Sychaeus, dīvitissimus Poenōrum. Et Dīdō fēlix esse poterat, sed Sychaeus propter dīvitiās ā Pygmaliōne necātus est. Dīdō frātre metuēns cum paucīs sociīs patriam relīquit et in Āfricam profecta est. Ibi ā Poenīs nova urbs condita est, cui Dīdō nōmen Carthāginis dēdit. Ad eius litora procellā et ventīs appulsus est Aenēās Troiānus, cuius urbs ā Graecīs capta et dēlēta erat. Ā rēgīnā, quae ipsa patriā genuīnā prīvāta erat, Troiānus benignē acceptus est; immō Dīdō amōre incēnsa hospitī nūbere cupīvit. At Aenēās post paucōs mēnsēs Dīdōnem et Āfricam dēseruit. Miserrima Dīdō manū suā sē occīdit et moriēns ā deīs immortālibus ultōrem petīvit. Aenēās in Ītaliā Lāvīniam uxōrem dūxit, ā cuius nōmine nova urbs Lāvīniī nōmen accēpit. Post multōs annōs ā Rōmulō, quī Aenēae nepōs erat, Rōma condita est.

Dydona (gr. Didó) mit. zwana również Elissą, córka króla Tyru, Belosa, żona kapłana Heraklesa imieniem Sicheos. Dydona uchodząc przed Pigmalionem udała się wraz ze skarbami i garstką swych rodaków do Afryki północnej, gdzie w pobliżu kolonii tyryjskiej Utyki założyła w IX w. p.n.e. miasto Kartaginę na ziemi zakupionej od króla numidyjskiego Hiarbasa. Aby uniknąć natarczywych starań o swoją rękę ze strony Hiarbasa, miała zginać śmiercią samobójczą na stosie. Kartagińczycy oddawali jej cześć boską. Wergiliusz połączył jej losy z losami swego bohatera Eneasza i przypisał jej samobójczą śmierć z rozpaczy po wyjeździe Eneasza.

Źródło:

Prezentacja 3D pt. *Śmierć Dydony*

Źródło: online skills.

Ćwiczenie 1

Połącz w pary wyrażenia występujące w tekście o Dydonie z ich graficzną reprezentacją:

Augusta
Trēverōrum ā
Rōmānīs
condita

cervus necātus

urbs capta et
dēlēta

nāvis ad litora
appulsa

fēmina
benignē
accepta

Ćwiczenie 2

Uzupełnij tekst o Dydonie właściwymi formami:

Dīdō Phoenissa erat, eius frāter erat Pygmalīōn, Tyrī rēx, eius marītus Sychaeus, dīvitissimus Poenōrum. Et Dīdō fēlix esse poterat, sed Sychaeus propter dīvitiās ā Pygmalīōne .

Didō frātre cum paucīs sociīs patriam relīquit et in Āfricam profecta est.

Ibi ā Poenīs nova urbs est, cui Dīdō nōmen Carthāginis dēdit.

Ad eius litora procellā et ventīs est Aenēās Troiānus,

cuius urbs ā Graecīs et dēlēta erat.

Ā rēgīnā, quae ipsa patriā genuīnā odpowiedź: prīvāta erat, Troiānus benignē acceptus est;

immō Dīdō amōre hospitī nūbere cupīvit.

At Aenēās post paucōs mēnsēs Dīdōnem et Āfricam dēseruit. Miserrima Dīdō manū suā sē occīdit et ā deīs immortālibus ultōrem petīvit. Aenēās in Ītaliā Lāvīniam uxōrem dūxit, ā cuius nōmine nova urbs Lāvīniī nōmen accēpit. Post multōs annōs ā Rōmulō, quī Aenēae nepōs erat, Rōma condita est.

appulsus

condita est

prīvāta

capta

moriēns

incēnsa

necātus est

metuēns

W tekście o Dydonie pojawiły się przykłady użycia łacińskiego imiesłowu – participium perfecti passivi, czyli imiesłowu przymiotnikowego biernego, który w języku polskim poznajemy po końcówce

-ny, -ty. Innym odpowiednikiem ppp (zwłaszcza w składni Ablativus Absolutus) w języku polskim jest imiesłów przysłówkowy zakończony na -wszy, -wszy.

Participium perfecti passivi tworzy się od tematu supini przez dodanie końcówek przymiotnika I i II deklinacji -us, -a, um, np.:

I	vocātus, -a, -um - wezwany, -a, -e (vocō, -āre, -āvī, -ātum)
II	dēlētus, -a, -um - zniszczony, -a, -e (dēleō, -ēre, -ēvī, -ētum)
III	scrīptus, -a -um - napisany, -a, -e (scrībō, -ere, scrīpsī, scrīptum)
IV	audītus, -a, -um - usłyszany, -a, -e (audiō, -īre, -īvī, -ītum)

Przy pomocy participium perfecti passivi tworzy się formy złożone czasowników w stronie biernej, są to: perfectum, plusquamperfectum i futurum exactum (II) passivi.

Zadania

Ćwiczenie 3

Utwórz participium perfecti passivi od czasowników:

audiō, audīre, -īvī, -ītum – odpowiedź:

capiō, capere, cēpī, captum – odpowiedź:

dēleō, -ēre, -evī, -ētum – odpowiedź:

occīdō, -ere, occīdī, occīsum – odpowiedź:

prīvō, -āre, -āvī, -ātum – odpowiedź:

incendō, -ere, incendi, incēsum – odpowiedź:

occīsus

audītus

prīvātus

incēsus

captus

dēlētus

Ćwiczenie 4

Dopasuj formy participium perfecti passivi do rzeczowników tak, by zgadzały się z nimi pod względem liczby, przypadka i rodzaju:

discipulum

acceptis

philosophi

missi

puellae

nuptae

carmina

laudata

medicis

necata

fābulārum

recitatarum

fēminā

monitum

Ćwiczenie 5

Uzupełnij tekst właściwymi formami participium perfecti passivi utworzonymi z czasowników w nawiasach:

Dē Hercule

Herculēs Iovis et Alcmēnae, mulieris mortālīs, filius, vir fortissimus erat. Ab Hercule infante duo dracōnēs (necō, -āre, -āvī, -ātum) .

Ab eō virō multae regiōnēs ā mōnstrīs periculōsīs (liberō, -āre, -āvī, -ātum) , ē.g. leō Nemaus (necō, -āre, -āvī, -ātum) .

Hȳdra, mōnstrum, cui novem capita erant, (interficiō, interficere, interfēcī, interfectum)

est. Etiam aper Erymanthus, quī regiōnem vastābat, ab Hercule (capiō, capere, cēpī, captum) et ad Eurysthēum rēgem (adducō, -ere, -dūxī, -ductum) est.

Tekst z książki:

Lingua Latina; Łacina bez pomocy Orbiliusza Lidii Winniczuk, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1975

adductus

necatus

necati

captus

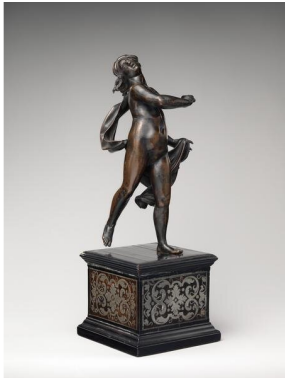
liberatae

sunt

interfecta

Ćwiczenie 6

Wybierz dzieło sztuki związane z mitem o Dydonie:

Ćwiczenie 7

Kto jest autorem poniższego dzieła?

☐ Pierre-Narcisse Guérin

☐ Albrecht Dürer

☐ Dosso Dossi

Słowniki

Słownik pojęć

Mozaika

technika dekoracyjna polegająca na układaniu wzorów z kawałków barwnych kamieni, różnokształtnych płytek ceramicznych lub szkła na odpowiednio przygotowanym podłożu.

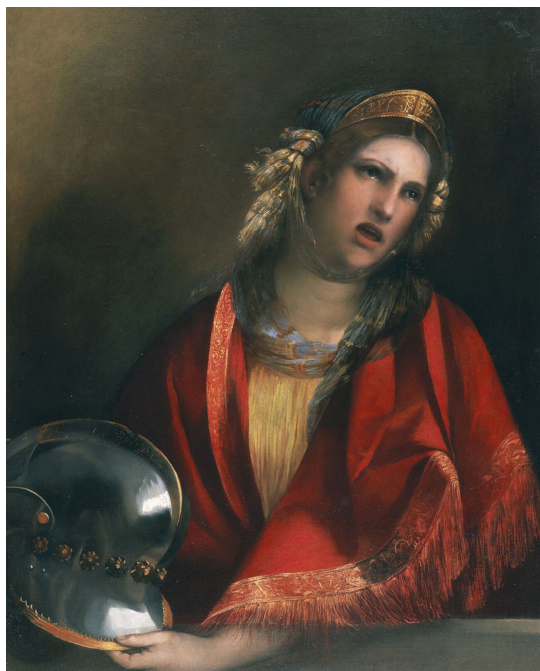
Relief

kompozycja rzeźbiarska wydobyta z tła (głównie kamień, metal, drewno), przeznaczona wyłącznie do oglądania z przodu.

Słownik łacińsko-polski

Źródło: online-skills.

Galeria dzieł sztuki

Dosso Dossi, „Dydona”, XVI w., kolekcja prywatna, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dosso_Dossi_-_Dido_-_WGA01492.jpg), domena publiczna

„Eneas i Dydona”, IV w. n.e., mozaika na podłodze willi w Low Ham, Somerset, Anglia, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ennius_Aeneid_Mosaic.jpg), domena publiczna

„Samobójstwo Dydony”, ok. 1540, Muzeum Bardini, Florencja, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dido%27s_Suicide.jpg), domena publiczna

Tyr, Liban, kolumny uważane za część palestry, wykopaliska Al Mina, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tyre%20Lebanon%20columns.jpg), domena publiczna

„Eneas z Askaniaszem lądujący w Lacjum”, II w. n.e., Muzeum Brytyjskie, Londyn, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aeneas_and_Ascanius), domena publiczna

Bibliografia

J. Wikarjak *Gramatyka opisowa języka łacińskiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1978.

O. Jurewicz, L. Winniczuk, J. Żuławska *Język łaciński. Podręcznik dla lektoratów szkół wyższych*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2012.

I. Lewandowski, J. Wikarjak *Elementa sermonis Latini*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1983 r., s. 105.

Mała Encyklopedia Kultury Antycznej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1990r.